

168. fundur Breiðafjarðarnefndar, haldinn í umhverfis- og auðlindaráðuneytinu þann 28. janúar 2019

Mætt: Erla Friðriksdóttir formaður, Guðríður Þorvarðardóttir, Róbert Arnar Stefánsson, Ragnhildur Sigurðardóttir, Magnús A. Sigurðsson, Eyjólfur Ingvi Bjarnason, Arnheiður Jóhannsdóttir og Rebekka Eiríksdóttir.

Fundinn sátu líka Steinar Kaldal (yfirgaf fundinn eftir sína kynningu), Sigurður Á. Þránínsson (sat allan fundinn og tók þátt í umræðum), Snorri Baldursson (sat seinni hluta fundarins og tók þátt í umræðum) og Orri Páll Jóhannsson (mætti að loknum kynningum og tók þátt í umræðum).

Fundarritari: Theódóra Matthíasdóttir (TM)

Formaður setti fund kl. 11:00

Steinar Kaldal, verkefnisstjóri hjá umhverfis- og auðlindaráðuneytinu, tók til máls.

Steinar kynnti undirbúning að stofnun þjóðgarðs og sagði almennt frá ferlinu, þeim lögum sem fylgja þarf, verndarflokkum svæða og samráði. Steinar kynnti sérstaklega undirbúning hálendisþjóðgarðs og lagði þar áherslu á mikilvægi samráðs allt frá upphafi. Nú til dags eru svæði ekki vernduð nema fyrst sé haft náið samráð við hagsmunaaðila.

Í dag er stofnun þjóðgarða eins konar málamiðlun í náttúruvernd þar sem gert er ráð fyrir að náttúruvernd, nýting og útivist fari saman. Hann bendir á að það fyrsta sem þurfi að huga að sé hver markmið friðlýsingarinnar ættu að vera. Mögulegt sé að svæðaskipta þjóðgördum og setja svæði í mismunandi stranga/væga verndarflokka eftir því hvernig á að vernda eða nýta svæðið. Vatnajökulsþjóðgarður nýtir sér verndarflokka IUCN í sinni svæðaskiptingu. Flest svæðin eru í flokki 2, sem eru þjóðgarðar, þó einnig séu þar svæði sem eru náttúruvé og svæði sem eru skilgreind sem svæði með sjálfbærri nýtingu auðlinda.

Við undirbúning að stofnun miðhálendisþjóðgarðs var sett á laggirnar þverpólitísk nefnd með fulltrúum allra þingflokka, fulltrúum sveitarfélaga, fulltrúa frá forsætisráðuneyti og fulltrúa frá umhverfis- og auðlindaráðuneyti. Sett hefur verið upp tímalína sem vinna skal eftir og ákveðnir þættir settir fram sem nauðsynlegt er að huga að við stofnun þjóðgarðs, s.s. skilgreining á mörkum þjóðgarðsins, skipting landsvæða í verndarflokka, hugsanlegar aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar, atvinnustefna, greining tækifæra í byggðaþróun og atvinnulífi, tillögur að áherslum í stjórnunar- og verndaráætlun, tillögur að lagafrumvarpi um þjóðgarðinn og áætlun um fjármögnun. Við undirbúning miðhálendisþjóðgarðs hefur verið lögð mikil áhersla á samráð og þá helst við sveitarfélög.

Sigurður Á. Þránínsson, deildarstjóri hjá umhverfis- og auðlindaráðuneyti, tók til máls.

Sigurður kynnti UNESCO samninginn fyrir nefndinni og þá vinnu sem farið hefur fram varðandi UNESCO svæði á Íslandi. Samningur UNESCO snýr að verndun menningar- og náttúruarfleifðar heimsins. Markmið samningsins er að standa vörð um menningu heimsins, vernda heimsminjar og sporna gegn eyðingu þeirra. Ísland staðfesti samninginn árið 1995.

Í dag eru 1073 heimsminjar á listanum en mjög strangar kröfur gilda um inntöku svæða á listann og á hann kemst aðeins eitt svæði af hverri gerð. Þegar svæði er skráð á heimsminjalistann þarf að hugsa um það og viðhalda gildi svæðisins svo það haldist inni á skránni. Hvert ríki er ábyrgt fyrir vernd og sjálfbærri nýtingu svæðisins að forskrift heimsminjanefndar. Nauðsynlegt er að tilkynna um breytingar á svæðinu eða breytta nýtingu þess til samningsins og gerir hann þá tillögur að úrbótum ef breytingarnar samræmast ekki þeim kröfum sem samningurinn setur fyrir svæðið.

Í dag eru tvö íslensk svæði á heimsminjaskrá, Surtsey og Þingvellir. Ár er síðan undirrituð var tilnefning Vatnajökulsþjóðgarðs á heimsminjaskrá UNESCO og er tilnefningin nú til meðferðar hjá UNESCO nefndinni. Íslensk stjórnvöld hafa umsjón með svæðunum og þegar þau eru skráð sem UNESCO svæði eru þau ekki framseld til heimsminjasamningsins. Þegar sótt er um þarf að vera til staðar verndar- og stjórnunaráætlun fyrir viðkomandi svæði svo hægt sé að sjá hvernig viðkomandi ríki hugsar um svæðið, hvaða reglur gilda um það og hvernig því er stjórnað. Íslenska ríkið þarf reglulega að skila inn skýrslu um framkvæmd og umsjón UNESCO svæða landsins og er það gert fyrir öll svæðin í einu.

Snorri Baldursson tók til máls.

Snorri vann að tilnefningu Surtseyjar á heimsminjaskrá UNESCO og var ritstjóri tilnefningar Vatnajökulsþjóðgarðs á heimsminjaskrá. Hann var einnig þjóðgarðsvörður á vestursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs.

Vatnajökulsþjóðgarður hafði verið á yfirlitsskrá svæða á Íslandi sem þóttu mögulega gjaldgeng á heimsminjaskrá UNESCO. Árið 2016 fór stjórnarformaður Vatnajökulsþjóðgarðs að ýta á eftir tilnefningu fyrir svæðið. Í tilnefningunni er lögð áhersla á mótun og þróun jarðarinnar og samspil möttulstróks og flekaskila og jökla.

Þegar sótt er um gerir samningurinn kröfur um að til sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið. Samningurinn getur gert athugasemdir við áætlunina í umsóknarferlinu. Eftir að svæði hefur verið skráð á heimsminjaskrá gerir samningurinn ekki athugasemdir nema ríki standi ekki við það sem fram kemur í stjórnunar- og verndaráætlun. Við skráningu svæða er ekki gerð krafa um að svæði sé friðað eða að þar fari ekki fram nein önnur landnýting. Landnýting þarf ekki að draga úr möguleikum svæðis að komast á heimsminjaskrá svo fremi sem hún sé samþykkt í umsóknarferlinu. Stjórnvöld ríkjanna geta hætt við í miðju umsóknarferli finnist þeim kröfur samningsins of strangar.

Það er ríkisstjórn Íslands sem tekur ákvörðun um hvaða svæði skal vinna tilnefningu fyrir en tilnefningunni fylgir kostnaður sem greiðist að hluta til af forsætisráðuneyti. Það er æskilegt að leita samþykkis landeigenda enda gerir samningurinn kröfur um samráð við almenning og sveitarfélög.

Umræða og afgreiðsla

Nefndin ræddi efni erindanna og tengd mál sín á milli og við framsögumenn. Samþykkt var að halda vinnufund nefndarinnar í febrúar þar sem teknar yrðu saman hugmyndir að næstu skrefum. Þau yrðu svo kynnt sveitarfélögum við Breiðafjörð í greinargóðu minnisblaði þar sem lagt verður upp með að svara þeim spurningum sem óneitanlega munu vakna. Minnisblað þetta yrði upphafið að frekara samtali við sveitarfélögin en fundað yrði með þeim í kjölfarið.

Næsti fundur: *Vinnufundur vegna framtíðar Breiðafjarðar* - 26. febrúar í Stykkishólmi.